

N:o 74.

Af herr **S. J. Boëthius**, om anvisande å ordinarie stat af ett årligt anslag till undervisningsmateriel åt seminariet i sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning vid universitetet i Upsala.

I Kongl. Maj:ts till förliden Riksdag afgifna proposition angående statsverkets tillstånd och behof äskades under åttonde hufvudtiteln anslag till seminarieinstitutionen vid rikets universitet, och med anledning häraf beviljades på ordinarie stat anslag åt nästan alla seminarierna. Då Riksdagen så nyligen fattat beslut i denna fråga, skulle det kunna tyckas, att den nu borde vara befriad från ytterligare förslag deri. Att jag ändock vågar framkomma med ett sådant förslag, beror också på alldeles särskilda och, såsom jag anser, synnerligt talande skäl.

De seminarier, som vid föregående riksdag ej hugnades med anslag, voro tvenne: seminariet i sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning och seminariet i egyptologi. I kongl. förordningen af den 17 april 1891 angående filosofie kandidat- och licentiatexamina föreskrifves, att den filosofiska fakulteten bör årligen i hvarje *examensämne*, i hvilket institutionsöfningar icke förekomma, anordna seminariekurser, och enligt samma nådiga stadga är ämnet sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning ett ordinarie examensämne vid Upsala universitet, hvadan, då institutionsöfningar deri ej förekomma, det åligger universitetet att deri anordna årliga seminariekurser. När den utredning skedde vid Upsala universitet, som lades till grund för Kongl. Maj:ts ofvannämnda proposition om anslag till seminarierna, saknade emellertid ämnet sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning derstädes

ordinarie målsman, hvarför det ej var representeradt inom de utredande myndigheterna, och till följd häraf kommo universitetets så kallade riksdagspetita ej att innehålla någon framställning om behovet af anslag åt ett seminarium i detta ämne. Kongl. Maj:t upptog dock förslag derom i sin proposition om seminarierna, men, såsom redan är nämnt, beviljade Riksdagen detta seminarium ej något anslag, hvilket förnämligast torde hafva berott *dels* af den bristande utredningen från universitetets sida, till följd hvaraf nödigt material för bedömande af sakens vikt ej förelåg, och statsutskottet synes hafva saknat kännedom om att ett seminarium i ämnet redan var på enskildt initiativ upprättadt och visat verklig lifskraft, *dels* af att man inom Riksdagen synes hafva fattat detta ämne såsom likställt med egyptologi, som emellertid icke är ordinarie examensämne och hvari seminarieöfningar sålunda icke *behöfva* förekomma. Af detta Riksdagens afslag har nu blifvit följd, att *ett* seminarium, som författningsenligt *skall* hållas, saknar medel till anskaffande af undervisningsmateriel, hvarförutan seminarieöfningar dock icke kunna hållas. Nu skulle det visserligen kunna synas, som om, då behovet är jemförelsevis obetydligt, universitetets reservfond skulle kunna tillgodose detsamma, men denna fond är afsedd för *tillfälliga* utgifter och torde därför icke rätteligen kunna bestrida de *årliga* utgifterna för en *ordinarie* institution. Under sådana förhållanden synes ingen annan utväg återstå än att anhålla om Riksdagens benägna mellankomst. Såväl den humanistiska sektionen som det större konsistoriet i Upsala hafva också för lidet år uttalat sig härför och dervid närmare utredt beskaffenheten af det föreliggande behovet, så att den utredning från vederbörande universitetsmyndigheters sida, som vid 1894 års riksdag saknades, nu föreligger (se bilagorna). De båda myndigheterna anse, att hvad som behöfves för ändamålet är *dels* ett årligt anslag af 350 kronor, *dels* ett tillfälligt organisationsanslag för en gång af 500 kronor. Då, såsom redan är antydt, Riksdagen i denna fråga ej torde böra besvaras med framställningar, om möjlighet kan finnas att på annat sätt lösa svårigheterna, anser jag mig emellertid ej böra väcka förslag om erhållandet af det ifrågasatta *tillfälliga* anslaget, utan inskränker mig till det *årliga*, för hvars bestridande universitetets egna fonder icke rätteligen synas kunna och böra tagas i anspråk.

Hänvisande till hvad de båda universitetsmyndigheterna anfört om behöfligheten för universitetet af det ifrågavarande seminariet, tillåter jag mig här blott att framhålla:

att ämnet sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning på grund af sin grundläggande ställning till de flesta europeiska språk är af stor vikt för de vetenskapliga språkstudierna vid universitetet, om det också ej eger den praktiska betydelse som vissa andra språk och därför deltagarne i dess seminarieöfningar ej kunna blifva så många som i dessa; samt

att verkligt fruktbarande och relativt talrikt besökta seminarieöfningar deri bedrifvits under flera års tid genom enskilda uppoffringar af vederbörande lärare, men att sådana uppoffringar hvarken kunna begäras eller äro möjliga.

I enlighet med hvad nu blifvit anfördt får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville till undervisningsmateriel åt seminariet i sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning vid Upsala universitet på ordinarie stat anvisa ett årligt anslag af 350 kronor.

Stockholm den 26 januari 1895.

S. J. Boëthius.

Bilaga 1.

Utdrag i transsumt af protokollet, hållet vid humanistiska sektionens sammanträde den 11 maj 1894.

§ 3.

S. D. Tog sektionen i öfvervägande frågan om de anslag, om hvars framläggande för nästkommande års Riksdag sektionen i anledning af senaste Riksdags beslut med afseende å anslagen till seminarier ansåg sig böra hos det större akademiska konsistoriet göra hemstallan.

I.

Professoren K. F. Johansson gjorde följande framställning om anslag för ett seminarium i indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit: »Till humanistiska sektionen Upsala.

Härmed får jag föreslå sektionen att besluta en framställning till Kongl. Maj:t att till 1895 års Riksdag framlägga proposition om ett årligt anslag å 350 kronor samt eventuellt ett för en gång utgående organisationsanslag å 500 kronor för ett *seminarium i indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit* vid Upsala universitet.

Då jag nu går att motivera ofvan stående förslag, så kan jag i hufvudsak återropa samma skäl, som framhållits för anordnande och understöd af seminarier i allmänhet, och i detta afseende hänvisa till den motivering, som åtföljde Kongl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag om seminarieanslags beviljande på ordinarie stat (statsrådsprotokollet för ecklesiastikärenden den 13 januari 1894 s. 7—13.), och som till fullo vunnit statsutskottets bifall, enligt hvad dess utlåtande n:o 9 s. 24—25, med anledning af nämnda proposition, utvisar.

Rörande de särskilda skälen för anslag till ett seminarium i de med extra ordinarie professuren i sanskrit och jämförande indoeuropeisk språkforskning förenade ämnena torde följande synpunkter böra framhållas.

1. *Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning* är liksom ämnena för öfriga med anslag hugnade seminarier enligt Kongl. Maj:ts nådiga stadga angående filosofie kandidat- och licentiatexamen af den 17 april 1891 *ordinarie examensämne*, efter det att i detsamma förut sedan ungefär 15 år filosofie kandidat- och licentiatexamen fått på särskild ansökning afläggas.

2. Den del af med ifrågavarande professur förenade ämne, hvilken lämpligast kan kallas *indoeuropeisk språkvetenskap*, är, såsom allmänt erkänt, en för den språkvetenskapliga bildningen i allmänhet synnerligen vigtig disciplin, såsom utgörande en metodisk och sammanfattande behandling af alla eller de vigtigaste af de till den indoeuropeiska språkstammen hörande familjers språk i deras inbördes släktskap och historiska utveckling. Hvilket språkvetenskapligt fack, som än väljes för specialutbildning, så kan och bör den indoeuropeiska språkvetenskapen, vare sig den medtages som examensämne eller ej, dock i större eller mindre omfattning ingå uti den vetenskapliga utbildningen

såsom sammanhållande och orienterande öfver vidare delar af området. Dessutom utgör det en komplettering af sådana afdelningar inom området, som ej vid universitetet ega någon särskild representant.

Sanskrit och indisk litteratur ega visserligen såväl för språkvetenskapen som för kännedomen om kulturutvecklingen i det hela stor betydelse, men kunna under våra förhållanden, synnerligast då därför ej finnes någon specialrepresentant, icke spela samma roll som till exempel klassiska, romanska, germanska och nordiska språk. Att den högre vetenskapliga undervisningen deruti, såsom den lämpligast meddelas genom seminarieöfningar, emellertid äfven hos oss, särskildt i anslutning till den indoeuropeiska språkvetenskapen, kräfver ett understöd för att i någon mån kunna motsvara nutidens fordringar inom detta område, ligger i öppen dag.

3. I verkligheten har också universitetsundervisningen uti *indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit* — på grund af ofvan framhållna synpunkter — omfattats med särdeles lifligt intresse. De offentliga föreläsningarne hafva varit jemförelsevis talrikt besökta, enligt hvad diarierna utvisa. Särskildt har sedan flera år behovet af öfningar af samma art, som de hittills bestående språkvetenskapliga seminariernas, varit starkt kämbart. I anledning häraf anställde redan under läsåret 1888—89 dåvarande docenterna Danielsson och Johansson tillsammans dylika öfningar, som omfattades med synnerligt intresse. De fortsattes sedan under 4 terminer under docenten Johanssons ledning och med samma anslutning. Sedan examensstadgan af den 17 april 1891 trädde i kraft, hafva seminarieöfningar varit anordnade och fortgått under tvenne års tid, om också bristen på vetenskaplig litteratur i hög grad förlamat arbetet eller föranledt känbara uppförfningar från föreståndarens sida. Enligt hvad universitetets årsberättelse för 1892—93 utvisar, voro deltagarne under terminerna respektive 8 och 9, under det att enligt samma års berättelse af två seminarier, som af innevarande års Riksdag hugnats med anslag, det ena icke alls varit anordnad; (Enligt hvad jag sedan erfarit, var dock i nämnda ämne —semitiska språk— en med seminariekurs likställd öfningskurs under läsåret anordnad.) det andra under ena terminen icke kunnat komma till stånd af brist på tillräckligt antal deltagare, den andra terminen bevisades af 3 deltagare. Innevarande läsår hafva deltagarne i seminariet för sanskrit och jemförande indoeuropeisk språkforskning under de båda terminerna varit respektive 8 och 7.^{ff} Detta sakförhållande framhölls också, gent emot majoritetens i statsutskottet motivering (s. 25) och hemställan, i Riksdagens båda kamrar vid behandlingen af 8:de

hufvudtiteln, enligt hvad riksdagsprotokollen för den 21 april 1894 utvisa.

För att tillgodose behovet af vetenskaplig apparat för seminarie-öfningar i ifrågavarande ämne i samma utsträckning, som i afseende på de motsvarande behofven i de klassiska, romanska, germanska och nordiska seminarierna kan eller bör ske, skulle det på grund af ämnets stora omfattning helt visst behöfvas ett lika stort anslag som för de nämnda seminarierna. Då nu emellertid från statens synpunkt ifrågavarande ämne icke kan anses ega den direkta betydelse som de nämnda filologiska disciplinerna, kan det icke ställa samma anspråk som dessa. Om å andra sidan en jämförelse med tvenne seminarier, som genom riksdagsbeslut innevarande år fått sig ordinarie anslag tilldelade, nemligen seminarierna i semitiska och slaviska språk, lämpligen kan komma i fråga, så bör väl ett seminarium i *indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit*, på grund af ämnenas stora, redan framhållna omfattning med skäl kunna påräkna ett större understöd.

Vid beräkningen af anslagsbehovet torde — utom hvad som redan framhållits — följande omständigheter beaktas.

1. Att det — bortsett från de mindre belopp, som behöfvas för anskaffande af bokskåp, protokollsböcker, katalogpapper och dylikt — uteslutande skulle komma att användas för inköp af den allra nödvändigaste vetenskapliga litteraturen, och bör härvid alltjemt hänsyn tagas till hvad universitetsbiblioteket och de öfriga språkvetenskapliga seminarierna på olika områden kunna ha att erbjuda.

2. Att ett anslag till arvoden, i likhet med hvad som under form af en gemensam fond kommit de öfriga seminarierna i mån af behof till del, ej här i detta förslag kunnat upptagas, af det skäl, att anordning och fördelning af det redan beviljade anslaget tillkommer Kongl. Maj:t, och det icke nu här är möjligt att göra någon beräkning af hvad som kan anses motsvara de olika bidrag, som komma att tillfalla de öfriga seminarierna.

Det ligger inom området för ett seminarium för indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit att, i den mån det är möjligt, söka tillgodose följande vetenskapliga kraf, i förhållande till hvilka behofven af vetenskaplig apparat måste afvägas.

1. *Den indoeuropeiska språkvetenskapen* i allmänhet, hvaraf följden blir, att den språkvetenskapliga litteratur, som på grund af dess specifika anläggning och syfte att jämförande behandla alla eller flera språkfamiljer inom den indoeuropeiska språkstammen, icke kan direkt erfordras för seminarierna i specialfacken och därför ej af dem kan

komma att anskaffas, måste inom nedan angifna gränser inköpas för ifrågavarande seminarium.

2. Af dessa områden måste ett genom undervisning och vetenskaplig apparat såväl af språkvetenskaplig som litterär art särskildt tillgodoses, nemligen det *indiska* (*sanskritiska*).

3. Slutligen bör det vara en uppgift för undervisningen i förevarande ämne, att den, i den mån det är möjligt, söker motsvara krafven på vetenskaplig utveckling inom indoeuropeiska språkfamiljer, som icke ega någon representant vid universitetet (såsom de keltiska, albanesiska, armeniska, lettiska o. s. v.). De allra nödvändigaste årliga behofven, enligt nu angifna grunder och inskränkningar, torde kunna på följande sätt beräknas och närmare anges.

1. *Tidskrifter*, tvenne af indiskt filologiskt och epigrafiskt innehåll, en af språkvetenskapligt, hvilka icke finnas i något offentligt svenskt bibliotek, samt en språkvetenskaplig, som icke hålles af något af de öfriga seminarierna kronor 125: —

2. de allra viktigaste *ord- och handböcker* samt *viktigare större arbeten*, som icke kunna undvaras, inom olika områden, speciellt det indiska „ 150: —

3. *Vetenskaplig apparat för årets öfningsämne*..... „ 75: —

Summa kronor 350: —.

Då för närvarande ingen som helst boksamling förefinnes, något som i hög grad förlamat de hittills hållna öfningarne eller föranledt känbara uppoffringar — så nödgades föreståndaren sjelf för läsåret 1892—1893 för det då valda ämnet: behandling af den indiska dramen Çakuntalå inköpa litteratur för nära 200 kronor — så behöfves för den allra första uppsättningen ett anslag, lågt beräknadt, af ungefär 500 kronor. Skulle nu emellertid ett särskildt årligt belopp till arfvoden — som vore högst önskligt, men icke här af ofvan angifna grunder kan specificeras — af samma art som den för öfriga seminarierna gemensamma fonden och i lämplig proportion till dessas respektiva andelar komma att beviljas, så torde ur det sålunda ökade anslaget till arfvoden, på sätt i statsrådsprotokollet af den 13 januari 1894 angifves och af statsutskottet och Riksdagen blifvit godkänt, under de två första åren det kunna tilldelas detta seminarium, som förut icke haft understöd af statsmedel, ett på nämnda ställe närmare begränsadt anslag. Upsala den 11 maj 1894.

Karl Ferdinand Johansson.»

Och beslöt efter någon diskussion sektionen att på grund af att dels ämnets stora vikt för universitetsstudierna, särskildt de språkliga disciplinerna;

dels den omständigheten, att seminariet i fråga redan sedan några år tillbaka vore i verksamhet, ehuru hittills i afseende på nödiga bokinköp uppehållet endast genom föreståndarens enskilda offervillighet;

dels det lifliga deltagande, som från de studerandes sida kommit öfningarne i detta seminarium till del;

dels det förhållandet, att anslag redan beviljats åt seminarier i semitiska och slaviska språk, hvilka ämnen icke kunde likställas med sanskrit och den jemförande indoeuropeiska språkforskningen, hvarken med hänsyn till deras betydelse för den språkvetenskapliga undervisningen i allmänhet vid universitetet eller i fråga om de resultat, som genom seminarieverksamhet härstädes redan faktiskt uppnåts;

dels slutligen, att den af professorn i ämnet föreslagna summan vore i förhållande till de verkliga behofven mycket blygsamt tilltagen,

att med bifall till ifrågavarande framställning tillstyrka upptagande bland universitetets så kallade riksdagspetita vid 1895 års riksdag af ett årligt anslag å 350 kronor samt eventuellt ett för en gång utgående organisationsanslag å 500 kronor för ett seminarium i indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit vid härvarande universitet.

Som ofvan

ur protokollet

H. Sjöberg.

Afskrift.

Bilaga 2.

Utdrag i transsumt af protokollet, hållet hos det större akademiska konsistoriet i Upsala den 8 september 1894.

§ 3.

S. D. — — — — —

D. Humanistiska sektionens framställningar:

I utdrag af sina protokoll för den 19 april samt den 11 och 31 maj innevarande år hade humanistiska sektionen sig yttrat,

2:o. Att sektionen hemställde, att i öfverensstämmelse med ett af e. o. professoren K. F. Johansson väckt förslag ett årligt anslag af 350 kronor samt eventuellt ett för en gång utgående organisationsanslag af 500 kronor måtte beviljas för ett seminarium i indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit;

Jemväl till den under *D* 2:o upptagna framställningen om ett årligt anslag af 350 kronor samt eventuellt ett för en gång utgående organisationsanslag af 500 kronor för ett seminarium i indoeuropeisk språkvetenskap och sanskrit beslöt konsistoriet, med återopande af e. o. professoren Johanssons och humanistiske sektionens i protokollsutdrag af den 11 sistlidne maj gjorda motivering och särskildt med hänsyn till föreskriften i Kongl. Maj:ts stadga angående filosofie kandidat- och licentiatexamina af den 17 april 1891, enligt hvilken årligen i hvarje examensämne skall bland annat inrättas seminarie- eller öfningskurser, förorda bifall.

Skrifvelse med sammanfattning af konsistoriets i afseende å Riksdagspetita sålunda fattade beslut, hvilka alla förklarades vara att anse som omedelbart justerade, skulle till universitetets kansler afgå, och skulle vid skrifvelsen fogas utdrag af konsistoriets protokoll jemte afskrifter af bilagorna och de i öfrigt återopade handlingarne.

Som ofvan

ur protokollet
Johan v. Bahr.

Vidimeras ex officio
H. Sjöberg.